

УНИВЕРЗАЛНИ ПЕРИОДИЧНИ ПРЕГЛЕД СТАЊА ЉУДСКИХ ПРАВА У БОСНИ И ХЕРЦЕГОВИНИ

III циклус

Март 2019

Извјештај је сачињен на бази сазнања добијених из жалби грађана поднесених омбудсменима Босне и Херцеговине и истраживања проведених у периоду од 2014 до 2018. године, публикованих у годишњим и специјалним извјештајима који су доступни на званичној веб-страници Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине (даље: Омбудсмени)¹.

ИНСТИТУЦИЈА ОМБУДСМЕНА ЗА ЉУДСКА ПРАВА БОСНЕ И ХЕРЦЕГОВИНЕ

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине као механизам заштите људских права 24. 11. 2017. године, од стране Поткомитета за акредитације Глобалне алијансе независних институција за људска права, реакредитована је у статус *A*. У Босни и Херцеговини не постоје акцијски планови за људска права, али омбудсмени су усвојили Стратегију дјеловања Институције омбудсмена за раздобље од 2016. до 2021. године и својим дјеловањем свакодневно раде на промицању и заштити људских права.

И даље постоје ограничења у погледу јачања капацитета Институције, прије свега финансијске природе, што отежава дјеловање, утиче на опсег провођења активности и доводи у питање начело независности.

Омбудсмени указују на неопходност измјена Закона о Институцији омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине, којим би се проширила надлежност Институције за питања превентивног механизма, дефинисала јасна улога у промовисању људских права и осигурао већи степен финансијске независности. Неусвајање предложеног закона о омбудсмену негативно се одразило и на извршавање међународне обвезе која се односи на успоставу превентивног механизма.

¹ <https://www.ombudsmen.gov.ba>

ЈЕДНАКОСТ И АНТИДИСКРИМИНАЦИЈА

Измјенама Закона о забрани дискриминације у Босни и Херцеговини 2016. године унапријеђен је законски оквир за заштиту од дискриминације, те повећан обим надлежности Институције омбудсмена и Одјела за елиминацију свих облика дискриминације.

Омбудсмени су објавили Специјални извјештај о правима ЛГБТ особа у Босни и Херцеговини² у којем су утврдили тренутно стање и стварни приступ људским правима припадника ЛГБТ заједнице и препорукама затражили предузимање низа конкретних законских и административних мјера усмјерених ка побољшању положаја ове популације.

ПРАВА ЖЕНА

У области запошљавања, рада и заштите социјалних права жена, у периоду који покрива овај извјештај, није остварен одговарајући напредак у остваривању стварне равноправности мушкараца и жена на тржишту рада. Евидентни су случајеви давања отказа трудницама, а жене које раде у „сивој економији“ нису интегрисане у формално тржиште рада. Има показатеља да жене нису једнако плаћене за исти рад, а у Федерацији Босне и Херцеговине није успостављен једнак систем заштите права жена које користе породилско одсуство што се односи и на накнаде током породилског одсуства.³

Босна и Херцеговина није ни приближно досегла степен укључености жена у тијелима законодавне и извршне власти у односу на удио жена у друштву. У сфери законодавне власти (у Босни и Херцеговини има 14 таквих тијела и према подацима Агенције за равноправност полова Босне и Херцеговине њихова заступљеност креће се у просјеку од 20 до 30%).

Политичко представљање жена није задовољавајуће нити у јединицама локалне самоуправе у Босни и Херцеговини нити у подоштинским тијелима.

ПРАВО НА ЖИВОТ, СЛОБОДУ И СИГУРНОСТ ОСОБА

Насиље у породици

У извјештајном периоду дошло је до дјелимичног усклађивања Закона о заштити од насиља у породици и кривичних закона са Конвенцијом Савјета Европе о превенцији и борби против насиља над женама и насиља у породици.

У Републици Српској, дјела насиља у породици могу се процесуирати и као прекршај и као кривично дјело. Кривичним закоником Републике Српске⁴ прописана су кривична дјела против полног интегритета и кривична дјела сексуалног насиља над малољетницима.

Кривични закон Федерације Босне и Херцеговине⁵ и Кривични закон Брчко дистрикта⁶ не регулишу Кривична дјела полног узнемиравања и полне уцјене. Кривични закон Републике Српске регулише кривична дјела обљубе са дјететом млађим од 15 година и полне

² https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2016110413333704bos.pdf

³ Специјални извјештај о стању заштите мајке и материнства у Федерацији Босне и Херцеговине.

⁴ „Службени гласник Републике Српске”, број: 64/17 и 66/18.

⁵ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/14 и 76/14.

⁶ „Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине”, број 33/13.

злоупотребе дјетета старијег од 15 година као посебна кривична дјела. Кривичним законом Федерације Босне и Херцеговине сексуално насиље над малољетницима се третира као квалификовани облик кривичних дјела против полне слободе и морала. Кривичним законом Брчко дистрикта Босне и Херцеговине прописана су кривична дјела против полне слободе и морала.

Породични закони Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске забрањују насиље у породици.⁷ Закони о раду Федерације Босне и Херцеговине⁸ и Републике Српске⁹ су прецизирали области дискриминације, мобинга, узнемиравања и сексуалног узнемиравања. Међутим, женама жртвама насиља у породици, не пружа се адекватана материјална, психолошка, нити правна помоћ.

Трговина људима

Савјет министара Босне и Херцеговине је 2015. године усвојило Акциони план супротстављања трговини људима у Босни и Херцегови за период од 2016 до 2019. године. Измјенама Кривичног закона Босне и Херцеговине из 2015. године¹⁰, прописана су кривична дјела *међународна трговина људима, организована међународна трговина људима и међународно навођење на проституцију*.

Измјенама Кривичног закона Федерације Босне и Херцеговине¹¹, уведена су кривична дјела *трговина људима, организована трговина људима и навођење на проституцију*. Кривичним закоником Републике Српске¹² прописана су кривична дјела *трговина људима, удруживање ради вршења кривичних дјела трговине људима и дјецом и навођење на проституцију*, док су Кривичним законом Брчко дистрикта Босне и Херцеговине¹³ прописана кривична дјела *трговина људима и навођење на проституцију*. Као посебно кривично дјело у Републици Српској прописано је кривично дјело *трговина дјецом*.

Учињен је помак доношењем Закона о странцима¹⁴, значајан због положај жртава трговине људима. Њиме је регулисан привремени боравак, из хуманитарних разлога, за странце који не испуњавају опште услове за одобрење боравка ако су жртве трговине људима.

Мигранти и тражиоци азила

Миграциони процеси са којим су се власти у Босни и Херцеговини сусреле у 2018. години, поставили су одређене захтјеве пред низ институција, укључујући и Институцију омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине.

⁷ Одредбама Закона о заштити од насиља у породици Федерације Босне и Херцеговине и Закона о заштити од насиља у породици Републике Српске прописане су мјере и механизми заштите у случајевима насиља у породици. Скупштина Брчко дистрикта Босне и Херцеговине на Сједници одржаној 28. фебруара 2018 године, усвојила је Закон о заштити од насиља у породици у Брчко дистрикту Босне и Херцеговине што омбудсмени поздрављају као позитиван корак.

⁸ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број 26/16.

⁹ „Службени гласник Републике Српске“, број: 1/16 и 66/18.

¹⁰ „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 и 40/15.

¹¹ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број: 36/03, 37/03, 21/04, 69/04, 18/05, 42/10, 42/11, 59/13, 76/14, 46/16 и 75/17.

¹² „Службени гласник Републике Српске, број: 64/17 и 66/18.

¹³ „Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине“, број: 33/13 и 26/16.

¹⁴ „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 88/15.

Специјални извјештај о стању у области миграција у Босни и Херцеговини¹⁵ из 2018. године, резултат је мониторинга у области миграција у Босни и Херцеговини, посјета локацијама на којима се налазе страни држављани, разговора и интервјуа са страним држављанима и особљем у установама и просторима гдје су смјештени.

Указано је на обавезе осигурања и заштите права странаца у Босни и Херцеговини, подизање свијести о присутности проблема, као и обавеза државе у циљу осигурања права странаца и обавеза заштите права домицилног становништва.

Највећи број наведених лица – страних држављана, припада категорији нерегуларних миграната, јер се у већини случајева ради о страним држављанима који су у Босну и Херцеговину ушли или улазе без икаквих идентификационих докумената, на мјестима која нису предвиђена за прелазак државне границе, а пресељавају се из једне у другу државу уз кршење правних прописа државе у коју улазе, односно против воље органа државе на чију територију улазе (у нашем случају, прописа Босне и Херцеговине). Већина наведених странаца, односно миграната свих категорија, исказала је намјеру да тражи азил иако је за њих Босна и Херцеговина углавном земља транзита. Више од 80% њих су економски мигранти (држављани Пакистана, Ирана, Ирака, Марока, Туниса, Алжира, Либије, Авганистана), а мањи број странаца који траже уточиште су особе под међународном правном заштитом (Сирија).

Омбудсмени су Савјету министара Босне и Херцеговине упутили препоруке чију ће реализацију наставити пратити у наредном периоду.¹⁶

Расељене особе

Споразумом о избјеглицама и расељеним лицима предвиђена је обавеза државе и њених ентитета да створе политичке, привредне и социјалне услове погодне за добровољни повратак. Још увијек је актуелно питање остваривања права повратника у погледу образовања, запошљавања, имовинских права, здравствене и социјалне заштите, случајева говора мржње и неефикасности јавне управе, што све утиче на одрживост повратка.

Омбудсмени су указали на дужност омогућавања једнаког приступа образовању, као и употреби језика и писма, а што се нарочито односи на подручја са значајном повратничком популацијом, у оба ентитета.¹⁷

Повратници своја права остварују у складу са ентитетским и кантоналним законима који најчешће нису међусобно усклађени, што доводи до ситуације да, иако су остварили право на здравствену, социјалну или други вид заштите, у случају промјене мјеста пребивалишта или повратка у пријератну средину, односно подручје другог ентитета, морају поновно пролазити процедуре увођења у право.¹⁸

¹⁵ http://ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2019010113545979bos.pdf

¹⁶ http://ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2019010113545979bos.pdf

¹⁷ Специјални извјештај о употреби службеног језика и писма у Босни и Херцеговини, 2017: http://ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2017051211015795cro.pdf

¹⁸ http://static.parlament.ba/doc/103477_01,02,03-37-2251_17%20-%20Izvje%20c4%20b9%20cb%2087taj%20o%20realizaciji%20Revidirane%20strategije%20Bosne%20i%20Hercegovine%20za%20sprovo%20c3%2084%20e2%2080%2098enje%20Aneksa%20VII%20Dejtonskog%20mirovnog%20sporazuma%20za%202016%20g..pdf

ПРАВОСУЂЕ И ВЛАДАВИНА ПРАВА

Право на поштено суђење

Забилежен је тренд пораста броја жалби упућених због кршења људских права од стране судова углавном због дужине трајања судског поступка и неефикасног извршења судских одлука, кршења права на поштено суђење, те неизвршења правоснажних судских одлука, посебно на терет буџетских средстава.

Антикорупцијска политика

На нивоу државе усвојени су Стратегија за борбу против корупције за раздобље 2015–2019. године и Акциони план за provedбу Стратегије¹⁹. Степен имплементације активности из Акционог плана за provedбу Стратегије и Стратегије за борбу против корупције за раздобље 2015–2019. године није на задовољавајућем нивоу.

У Федерацији Босне и Херцеговине усвојен је Закон о сузбијању корупције и организираног криминала²⁰, а у Републици Српској Закон о сузбијању корупције, организованог и најтежих облика привредног криминала²¹.

Усвојен је Закон о заштити лица пријавитеља корупције у институцијама Босне и Херцеговине²².

У 2017. години је у Републици Српској донесен Закон о заштити лица која пријављују корупцију²³ и представља искорак у погледу заштите звиждача и у приватном, а не само у јавном сектору.

У Брчко дистрикту је у 2017. години, именована Комисија за превенцију корупције и координацију активности на сузбијању корупције Брчко дистрикта Босне и Херцеговине.

На нивоу ентитета и Брчко дистрикта усвојени су прописи о одузимању незаконито стечене имовине кривичним дјелом.²⁴

Бесплатна правна помоћ

Систем бесплатне правне помоћи у Босни и Херцеговини је организован на начин да су у Федерацији Босне и Херцеговине успостављени заводи за бесплатну правну помоћ у девет кантона, док у Републици Српској бесплатну правну помоћ обезбјеђује Центар за пружање бесплатне правне помоћи Републике Српске (за подручје читаве Републике Српске). У складу са одредбама Закона о бесплатној правној помоћи Босне и Херцеговине, бесплатна правна помоћ се пружа и у оквиру Министарства правде Босне и Херцеговине. Представници Институције омбудсмена та људска права Босне и Херцеговине увијек указују странкама на постојање бесплатне правне помоћи.

¹⁹ Савјет министара Босне и Херцеговине, дана 7. 5. 2015. године.

²⁰ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине”, број 59/14.

²¹ „Службени гласник Републике Српске”, број: 39/16 и 91/17.

²² „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број 100/13.

²³ „Службени гласник Републике Српске”, број: 62/17.

²⁴ „Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“, број: 71/14; „Службени гласник Брчко дистрикта Босне и Херцеговине”, број 29/16; „Службени гласник Републике Српске“, број 65/18.

СЛОБОДА ИЗРАЖАВАЊА, ПРИСТУП ИНФОРМАЦИЈАМА, ПОЛОЖАЈ НОВИНАРА

Евидентно је повећање броја жалби поднесених обудсменима у вези са кршењем права на приступ информацијама. Исто може бити резултат чешћег кршења права на приступ информацијама од стране јавних органа у Босни и Херцеговини, боље информисаности грађана о механизмима заштите права на приступ информацијама, дјеловања Институције омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине и снажне улогу медија у промоцији наведених закона.

Процес измјена Закона о слободи приступа информацијама Босне и Херцеговине, односно доношење новог, започет је током 2016. године и одвија се споро. Омбудсмени од 2015. године указују на потребу уређивања питања двостепености одлучивања у поступку остваривања права на приступ информацијама, потребу прописивања казних одредби у ентитетским законима.

Омбудсмени су у 2017. години сачинили Специјални извјештај о положају новинара и случајевима пријетњи новинарима у Босни и Херцеговини²⁵, указали на све учесталије нападе на новинаре, како физички тако и вербално, те упутили препоруке надлежним органима и тијелима.

У Босни и Херцеговини не постоје званичне евиденције надлежних јавних органа о броју и врсти пријетњи и напада на новинаре без чега је тешко креирати како ситуациону анализу тако и план превенције у циљу заштите новинара.

У области штампаних и он-лајн медија у Босни и Херцеговини и њеним ентитетима потребно је усвајање одговарајућих закона о медијима.

Говор мржње

Кривична дјела почињена из мржње захтјевају посебан третман јер изазивају осјећај несигурности и неповјерења унутар различитих заједница у Босни и Херцеговини. Измјенама и допунама одредби кривичних закона Републике Српске, Федерације Босне и Херцеговине и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине створени су законски предуслови на цијелој територији државе за ефикасно процесуирање кривичних дјела почињених из мржње.

Омбудсмени су се сусретали у свом раду са примјерима говора мржње. Углавном се ради о неадекватним терминима којима су називани припадници одређених угрожених група, непримјереним јавним иступима физичких и правних лица о личним и моралним карактеристикама појединаца на јавним функцијама, текстовима који су праћени сликама и коментарима увредљивог садржаја и као такви доступни широј јавности, објавама на блоговима појединих политичара чија је садржина лажна, вријеђајућа, омаловажавајућа, компромитујућа, због чега особе које су мета таквих напада осјећају страх за себе и своју породицу, те националистичким изјавама које шире мржњу међу конститутивним народа.

Транзицијска правда

Савјет министара Босне и Херцеговине је 2018. године усвојио Завршни извјештај о проведби Акционог плана за имплементацију Резолуције Уједињених нација 1325 „Жене,

²⁵https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obudsmen_doc2017082415202346bos.pdf

мир и сигурност у Босни и Херцеговини 2014–2017“ и задужио све надлежне институције да проводе препоруке наведене у Завршном извјештају.

Усвајањем Закона о бесплатној правној помоћи на нивоу Босне и Херцеговине жртве ратних злочина добиле су право на плаћеног адвоката и правну помоћ. У Републици Српској је усвојен Закон о заштити жртава ратне тортуре²⁶ којим је предвиђена јасна дефиниција жртве сексуалног насиља, права за лица којима се утврди статус жртве и то права из здравствене, социјалне заштите, право на бесплатну правну помоћ, на бањску рехабилитацију, на мјесечно новчано примање, те подстицај на запошљавање и samozapoшљавање.

Кривичним законом Босне и Херцеговине²⁷ дефиниција ратних злочина сексуалног насиља је усклађена са међународним стандардима. Одјељење за подршку свједоцима је одговорно за пружање подршке свједоцима у поступцима који се воде пред Судом Босне и Херцеговине, а посебно свједоцима у предметима Одјела I за ратне злочине. Подршка се пружа прије, током и након свједочења. Свједоцима стручни тим психолога олакшава процес појављивања и свједочења пред Судом, како свједочење не би изазвало додатне последице на њихово психофизичко стање, те пружа логистичку помоћ при доласку у Суд.

ПРАВА МАЊИНА

Институција омбудсмена за људска права Босне и Херцеговине је уз подршку ОСЦ-а 2013. Године, приступила свеобухватном истраживању о положају Рома у Босни и Херцеговини.²⁸ У 2014.²⁹ и 2017. години је проведено поновно истраживање о реализацији препорука омбудсмена Босне и Херцеговине из Извјештаја из 2013. године.

Велики проблем у области права Рома јесте њихова неупућеност у права која им припадају и начине на које могу да их остваре. Нужно је дјеловање у правцу сузбијања предрасуда и стереотипа који постоје према Ромима.

Биљежи се напредак у вези са уписом ромске дјеце у матичне књиге.

Установљено је да је повећан број ромске дјеце уписане у основне школе, али и даље је мали број у средњошколским и високошколским установама. Позитиван примјер је успостављање дневних центара. Неопходан је утицај на наставно особље, у смислу ослобађања од предрасуда према ромској дјечи и успостављању једнаког третмана.³⁰

ПРАВА ДЈЕЦЕ

Прописи у области здравства нису усклађени с Конвенцијом о правима дјетета у погледу дефиниције дјетета³¹, због чега постоји проблем остваривања права на здравствену заштиту дјеце од 15. до 18. године живота.

Треба увести јасну и експлицитну забрану физичког кажњавања дјеце у свим срединама и окружењима. Ова проблематика и даље је изван законске регулативе у Федерацији Босне и Херцеговине и Брчко дистрикту Босне и Херцеговине.

²⁶ „Службени гласник Републике Српске“, број 90/18.

²⁷ „Службени гласник Босне и Херцеговине“, број: 3/03, 32/03, 37/03, 54/04, 61/04, 30/05, 53/06, 55/06, 32/07, 8/10, 47/14, 22/15 и 40/15.

²⁸ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2013121011144464bos.pdf

²⁹ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2017070515172836bos.pdf

³⁰ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2018072014053046bos.pdf

³¹ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2019011713251340bos.pdf

Породичним законом Републике Српске тјелесно кажњавање дјецe у кући је забрањено.³² Омбудсмени Босне и Херцеговине закључују да је, иако породични закони прописују право на заштиту од свих облика насиља, злоупотребе, злостављања и занемаривања дјетета, нужно предузимање ефикасних мјера за примјену тих норми.

У Босни и Херцеговини је и даље присутан проблем искориштавања дјецe за просјачење. Током 2018. године израђене су смјернице за утврђивање најбољег интереса дјетета, а које представљају значајан инструмент у раду омбудсмeна у циљу усклађивања пракси надлежних органа.

У погледу здравствене заштите дјецe на нивоу ентитета и Брчко дистрикта Босне и Херцеговине нити су осигурани једнак приступ и једнаке могућности нити су успостављене додатне мјере укључивања дјецe с психофизичким потешкоћама, као и дјецe из маргинализованих група, као што су Роми.

Омбудсмени су 2016. године посјетили све установе у којима малољетници у сукобу са законом извршавају кривичне санкције институционалног карактера на подручју Федерације Босне и Херцеговине и Републике Српске и сачинили документ под називом „Анализа стања у установама у којима су смјештени малољетници у сукобу са законом у Босни и Херцеговини“³³. Током 2018. године је сачињен Извјештај о реализацији препорука из документа под називом „Анализа стања у установама у којима су смјештени малољетници у сукобу са законом у Босни и Херцеговини“ и оцјена тренутног стања“.³⁴

У оба ентитета донесени су закони којима су поштрени услови за запошљавање малољетних радника и ограничено радно вријеме које не смије бити дуже од 35 часова седмично и забрањен је прековремени и ноћни рад за малољетнике.³⁵

Усвајањем Закона о држављанству Републике Српске³⁶ створени су повољнији услови за стицање држављанства за лица без држављанства, као и лица која имају статус избјеглице.

ПРАВА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ

У Босни и Херцеговини не постоји јединствена дефиниција особа са инвалидитетом нити је осигурана досљедна примјена Конвенције о лицима са инвалидитетом.

Нису успостављени јединствени стандарди и правила за доступност јавних институција и приватних објеката намијењених за јавну употребу³⁷.

Надлежни органи морали би посветити неопходну пажњу проблемима, захтјевима и изазовима које носи инклузивно образовање.

Треба указати на проблеме дјецe и породица дјецe са посебним потребама и потребу предузимања мјера у циљу успостављања стандардизације инструмената и поступака опсервације и процјене дјететових способности приликом категоризације – мултидисциплинаран приступ, потпуне здравствене заштите и остваривања других права које гарантује Конвенција Уједињених нација о правима дјецe. Законодавни оквир који се

³² Члан 97 Породични закон Републике Српске „Службени гласник Републике Српске“ број 54/02, 41/08 и 63/14

³³ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2016100610154998bos.pdf

³⁴ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2018111912083431bos.pdf

³⁵ Закон о раду Федерације Босне и Херцеговине, („Службене новине Федерације Босне и Херцеговине“ број 26/16); Закон о раду Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“ број 1/16).

³⁶ Закон о држављанству Републике Српске „Службени гласник Републике Српске“, број 59/14.

³⁷ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2016021011073606bos.pdf

односи на збрињавање особа са интелектуалним и менталним тешкоћама у Босни и Херцеговини још увијек није на задовољавајућем нивоу.³⁸

Не постоји одговарајућа категоризације/класификације особа са интелектуалним и менталним потешкоћама нити базе података о особама са интелектуалним и менталним потешкоћама, као и о особама којима је одузета пословна способност и које су смјештене у установе.

Установе за смјештај ових особа дјелују недовољним капацитетима.

---

³⁸ https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/obmudsmen_doc2018051809032286bos.pdf